

РІДКІСНІ ОСЕЛИЩА (БІОТОПИ) ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ ЧАСТИН ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ

Орлов О.О., канд. біол. наук, с.н.с., Поліський філіал УкрНДІЛГА,
Авраменко Я.В., студент*, Поліський університет,
Герасименко В.С., студент*, Поліський університет,
Кривенко Я.І., студент*, Поліський університет,
Шишилов В.О., студент*, Поліський університет
Коломійчук В.П., доктор біол. наук, доцент, Поліський університет

Оселищний (біотопічний) підхід до охорони лісових екосистем нині є загально визнаним, адже саме він забезпечує комплексну охорону усіх компонентів лісових біогеоценозів, в т.ч. біорізноманіття. Значною мірою, він відповідає охороні ландшафтів. Слід підкреслити, що в останнє десятиліття використання згаданого підходу вимагається органами сертифікації FSC[®], особливо при виділенні репрезентативних ділянок лісу та особливих цінностей для збереження (ОЦЗ). Таким чином, на території лісогосподарських підприємств України, в т.ч. Житомирської області, у теперішній час визначення біотопічної структури лісового фонду є актуальним завданням. Однією з головних цілей згаданих досліджень є забезпечення збереження рідкісних лісових оселищ (біотопів) згідно з «Національним каталогом біотопів України» (2018), а також міжнародними конвенціями і угодами, зокрема, Резолюцією № 4 Бернської конвенції та Додатком I Оселищної Директиви.

Нами у центральній та південній частинах Житомирського Полісся виділено рідкісні лісові оселища (біотопи). До центральної частини включено філію «Радомишльське ЛМГ» ДП «Ліси України», до південної – філію «Коростишівське ЛГ» ДП «Ліси України» та ДП «Пулинський лісгосп АПК». Результати наших польових досліджень продемонстрували значну відповідність типових та рідкісних біотопів певним типам лісу, причому у бідних (А₁С, А₂С, А₃С, А₄С) та відносно бідних (В₂ДС, В₃ДС, В₄ДС, В₅ДС) типах лісу згадана відповідність є значно більшою, ніж у багатих типах. Нижче наведено окремі типи лісу у дослідженому регіоні та рідкісні оселища (біотопи), які їм відповідають.

Сухий сосновий бір (А₁С), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д2.2.1 – Лишайникові ліси сосни звичайної; Додаток I Оселищної Директиви: D1T0 – Центральноєвропейські лишайникові ліси сосни звичайної. У регіоні досліджень поширений фрагментарно, займає верхівки та схили піщаних дюн і моренних горбів, формує угруповання соснових лісів лишайникових.

**Науковий керівник: д.б.н., доцент Коломійчук В.П.*

Сирий сосновий бір (A₄C), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д2.2.3 Сирі ліси сосни звичайної. Резолюція 4 Бернської конвенції: G3.E Неморальні заболочені хвойні ліси. Додаток I Оселищної Директиви: 91D0 Оліготрофні та мезотрофні заболочені ліси. У регіоні представлений угрупованнями соснових лісів багново-сфагнових.

Свіжий дубово-сосновий суббір (B₂ДС) та вологий дубово-сосновий суббір (B₃ДС), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д1.4.2 Континентальні світлі дубові ліси, підтип Д1.4.2А – на піщаних рівнинах; Резолюція 4 Бернської конвенції: G1.7 Термофільні листопадні ліси; Додаток I Оселищної Директиви: 91I0 Євросибірські степові діброви.

Сирий дубово-сосновий суббір (B₄ДС), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д1.5.3 Сирі олігомезотрофні березові ліси; Резолюція 4 Бернської конвенції: G1.51 Сфагнові березові ліси; Додаток I Оселищної Директиви: 91D0 Оліготрофні та мезотрофні заболочені ліси. Як правило, це березові ліси пухівково-сфагнові.

Свіжий грабово-дубово-сосновий сугруд (C₂ГДС), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д1.5.1 Ацидофільні дубові і сосново-дубові ліси; Резолюція 4 Бернської конвенції: G1.8 Ацидофільні дубові ліси; Додаток I Оселищної Директиви: 9190 Старовікові ацидофільні дубові ліси з *Quercus robur* на піщаних рівнинах.

Вологий грабово-дубово-сосновий сугруд (C₃ГДС), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д1.4.1 Слабоацидофільні флористично багаті дубові і сосново-дубові ліси; Резолюція 4 Бернської конвенції: G1.7 Термофільні листопадні ліси; Додаток I Оселищної Директиви: 91I0 Євросибірські степові діброви.

Сирий чорновільховий сугруд (C₄Влч), відповідний біотоп за Національним каталогом біотопів України: Д1.7.1 Евтрофні болота з ярусом вільхи чорної або берези; Резолюція 4 Бернської конвенції: G1.41 Заболочені вільхові ліси на некісломому торфі. Крім того, в даному типі лісу також виділяють біотоп складних чорновільхових лісів зі значною участю ясена звичайного, дуба звичайного та різних видів в'язів. За Національним каталогом біотопів України: Д1.6.4 Рівнинні незаболочені ліси вільхи чорної і ясена; Резолюція 4 Бернської конвенції: G1.21 Заплавні періодично мокрі ліси з домінуванням *Alnus* або *Fraxinus*; Додаток I Оселищної Директиви: 91E0 Заплавні ліси з *Alnus glutinosa* та *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).